



Prvním krokem při stavbě lodi bylo zhotovení modelu

**R**íká se, že švédský král Karel XI., muž, který utužil královskou moc, reorganizoval státní správu a moudrou vládou povznesl Švédsko na vrchol, si při výběru místa pro nový válečný přístav nechal poradit piráty. Je-li tomu tak, poradili králi dobře. Na poloostrově Tromsø obklopeném archipелеm ostrůvků, na kterých postupně vznikla řada pevností k blízké obraně, byl roku 1680 založen přístav Karlskrona. Dobový charakter si město podrželo dodnes a roku 1998 bylo zapsáno do listiny světového dědictví UNESCO.

# Karlskrona

**Z**dejší moderně upravené námořní muzeum je jedno z nejstarších ve Švédsku. Roku 1752 byl zřízen sál modelů a bylo logické, že nová expozice v moderních prostorách začíná toutéž sbírkou 250 let starých lodních modelů.

Stavba válečné lodi byla vždy velmi nákladnou záležitostí, která v 18. století dostává vědecký základ. Roku 1739 byla založena švédská akademie, kde se vyučovala matematika, fyzika, přírodní vědy a obchod. Teoretické poznatky se promítly také do stavby lodí. Před započítím stavby

byl zhotoven detailní výkres lodi, stanoveny poměry jednotlivých součástí, jejich množství, kvalita a celkové náklady. Stěžejní úlohu hrál zmenšený model lodního trupu.

Průkopníkem na tomto poli byl Fredrik Henrik af Chapman. Tento syn anglického námořního důstojníka a dcery stavitele lodí konstruoval své lodi v Anglii, Francii, Holandsku, Německu a Dánsku, aby se posléze stal stavitelem švédského královského loďstva. Ve svém sídle nechal zbudovat bazén o rozměrech 20x4,5 m, kde prováděl hydrodynamické poku-

sy s modely. Mezinárodní stavitelé lodí, angličtí bratři Francis a Charles Scheltonovi, byli dalšími, kteří měli rozhodující zásluhu na rozvoji švédské námořní moci. Stáli též u vzniku moderních doků v Karlskroně, jejichž součástí byl i první suchý dok na severu Evropy (1717 - 1724).

Ve sbírce modelů, kde se nachází mimo jiné nejstarší model ponorky z 18. stol., je celá řada výukových modelů, znázorňujících například způsob vztyčování stěžňů či osazování lodního trupu děly. Tyto modely sloužily jako výukové pomůcky pro kadety námořní školy, jež působila v Karlskroně v letech 1685 - 1935. V dalších sálech jsou vystaveny ukázky tesařského náčiní, stroje na splétání lan či tkalcovské stavy na výrobu plachtoviny.

Následující expozice nás zavede čtyři metry pod mořskou hladinu, kde se v 22 m dlouhém tunelu seznámíme s podmořskou archeologií. Okénky tunelu jsou vidět části vraku lodi Göla Lion. Návštěvník se seznámí s nálezy vraků a se sbírkou předmětů z potopených lodí. Mimo jiné jsou zde mince, dýmky, části oděvů a zbraní pocházející z 126délkové lodi Kronan, která se potopila v bitvě u Ölandu roku 1676. Kosterní pozůstatky téměř 800 členů posádky byly předmětem intenzivního zájmu švédských antro-



Obsluha děl na lodi Drottningheten

Zvláštní provedení námořních děl



pologů. Součástí expozice jsou potápěčské zvony ze 17. stol. a skafandry z 19. stol.

Další ze sálů je věnován dělostřeleckým, palným a chladným zbraňím, užívaným švédským námořnictvem v průběhu staletí, včetně ukázky dělostřelecké dílny z 18. století. Přílehlé prostory připomínají námořní bitvy, jež svedlo švédské a ruské loďstvo v roce 1788 (bez jasného vítěze) a v roce 1790, kdy Švédové dosáhli drtivého vítězství u Svensksundu. Tuto bitvu připomíná velké dioráma přibližující dramatickou atmosféru na dělové palubě bitevní lodi Dristigheten.

Ve 12 m vysoké prosklené hale jsou vystaveny galionové figury z let 1788 - 1790. Jejich tvůrcem byl řezbář Johan Törström, jehož dílnu můžete navštívit v areálu starého přístavu. Zde jsou vystaveny přípravné nákresy vycházející v souladu s dobovým vkusem z antického názoru, dále zmenšené modely a 2 - 4 m vysoké pomocné šablony. Galionové figury byly vyřezávány z borového dřeva, polychromovány a vážily až 1,5 tuny.

V prvním patře muzea je umístěna sbírka min, torpéd a ukázky prvních lodních parních strojů a turbín. V následujících prostorách je vystavena věž ponorky Nordkappen s centrálou a periskopem. Hlavní náplní sálu jsou exponáty připomínající událost z roku 1981, kdy byla ve vodách u válečného přístavu Karlskrona zadržena sovětská ponorka U 137.

Na rejdě před budovou muzea je zakotvena minolovka Bremön z roku 1940, jedno ze čtrnácti plavidel třídy Arholma, které si Švédsko pořídilo v letech 1935 - 1942. Minolovka s výtlakem 460 t sloužila do 60. let také jako mateřská loď jediné švédské miniponorky, původně britské Sickelback, a potom do roku 1980 jako školní loď. Také trojstěžňový škuner Jarramas sloužil jako školní loď, ovšem v letech 1900 - 1946. Je zde

Tesařská výroba kladek v 17. století

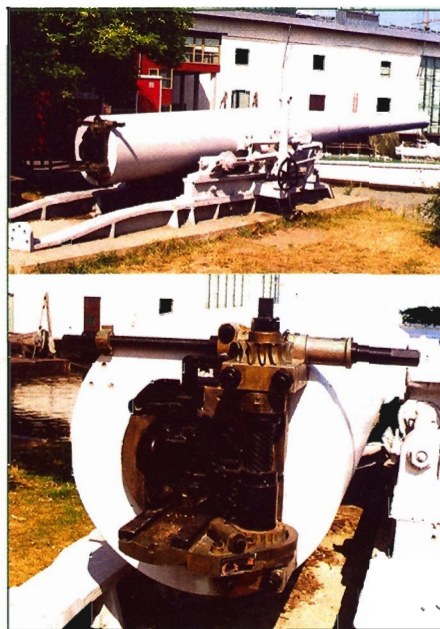


vystavena též první švédská ponorka Hajen. Její konstruktér Carl Richson byl roku 1900 vyslán do USA, aby zde získal nejnovější zkušenosti z oboru. Výsledkem byla tato 19,8 m dlouhá loď o výtlaku 108/130 t s posádkou 18 mužů, vyzbrojená jedním torpédometem ráže 457 mm. Ve službě byla v letech 1904 - 1922.

Za pozornost stojí i přílehlá budova z roku 1786, kde je umístěna rozsáhlá sbírka barkas, šalup, pinas a jol, jež tvořily výstroj školních a válečných plachetních lodí 18. a 19. stol.

Součástí návštěvy Karlskrony se zájezdem CK Praděd inter a Klubu cestovatelů Střelecké revue byla

Ponorka Hajen z roku 1904



25cm kanon vyrobený firmou AB Bofors roku 1898 byl součástí pobřežní baterie: s 204kg granátem měl maximální dostřel 8300 m

prohlídka vojenského přístavu. Zde se nalézá řada historických objektů, jako již zmíněný suchý dok a řezbářská dílna, historický jeřáb, jehož pomocí se vztyčovaly stěžně, dům modelů, Chapmanova rezidence či nejdelší dům ve Švédsku, 312 m dlouhá hala, kde se od roku 1696 splétala lodní lana.

Současné loďstvo švédského královského námořnictva představovalo v přístavu Karlskrona několik raketonosných člunů třídy Hugin. Tato plavidla, vyzbrojená 57mm kanonem a protilodními střelami Penguin, byla vyprojektována v Norsku. Novější plavidla reprezentovaly raketonosné čluny třídy Spica. Švédsko je také proslulé kvalitou svých konvenčních ponorek. Vítězné mocnosti těžily po válce ze znalostí, jež získaly z vlastnictví německých ponorek XXI a XXIII. Švédové vyzvedli ve svých vodách potopenou ponorku U 3503, čímž i oni získali v této oblasti technologický náskok. V přístavu byly zakotveny ponorky třídy Näcken a Västergötland.

Po dobu naší návštěvy byl v přístavu zakotven katamaran HSMS Smyge, který představuje budoucnost švédského loďstva. Jde o první loď z programu neviditelných plavidel, který běží od roku 1986. Švédsko plánuje výstavbu 6 korvet třídy Visby, které budou psát novou historii švédského královského námořnictva. ■